

İlkokul 1.,2. ve 3. Sınıf Öğrencilerinin Öykü Anlatma Becerilerinin Anlatı Analizine Dayalı Olarak İncelenmesi

Sonnur Işıtan ¹, Özcan Doğan ²

Öz

Anlatı becerileri, çocukların akademik becerileri (okuma-yazma, dil) açısından önemlidir. Bu araştırma, ilkokul 1.,2. ve 3. sınıfa devam eden, tipik gelişim gösteren çocukların öykü anlatma becerilerini değerlendirmek ve sınıf ve cinsiyetler arasında karşılaştırma yapmak amacıyla planlanmıştır. Çalışmaya Ankara il merkezinde ilkokul 1.,2. ve 3. sınıfa devam eden 120 öğrenci katılmıştır. Çalışmada “Frog where are you?” adlı yazısız resimli kitap kullanılmıştır. Çocukların anlattıkları öyküleri değerlendirmek için “Öykü Anlatma Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın analizi için SPSS 16,01 istatistik programı kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaşla birlikte öykü anlatma becerilerinin geliştiği, öyküyü kavrama konusunda çocukların yaşa ve cinsiyete göre genellikle benzer oranlarda başarılı oldukları saptanmıştır. Öykü anlatma yönteminin çocukların dil ve akademik özelliklerini değerlendirmede faydalı bir yöntem olduğu belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Anlatı analizi
Öykü oluşturma
Öykü anlatma becerileri
Dil becerileri

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 27.06.2012
Kabul Tarihi: 23.10.2014
Elektronik Yayın Tarihi: 15.02.2015

DOI: 10.15390/EB.2015.2167

Giriş

Anlatılar, sohbetler, açıklamalar, tartışmalar, ikna etmeler ve betimlemeler birer söylem türüdür. Olay anlatmanın gelişmiş biçimi de öykü anlatmadır. Öykü anlatılırken anlatıcı tarafından dilbilgisi yapıları ile oluşturulur ve öykü anlatımı küçük yaşlardan itibaren kazanılmaya başlanmaktadır (Topbaş, 2005).

Çocukların sözel anlatı becerilerini değerlendirmek çocukluk döneminde önemli konulardan biridir ve bu nedenle araştırmacılar tarafından ilgi gören konulardan biri olmuştur. Günümüzde Amerika Birleşik Devletleri’nde sözel anlatı becerileri okul programının anahtar bileşenlerinden biri haline gelmiştir ve her eyalet bu becerileri tanımlayarak genel eğitim programlarına dahil etmişlerdir (Heilmann, Miller ve Nockerts, 2010).

Anlatı analizi sosyo-kültürel bağlamda; (çevre, akran, öğretmen ve anne-baba) çocukların öğrenme ve gelişimleri hakkında geniş bir perspektif sağlamaktadır. Özellikle çocukların yüksek ve çok yüksek eğitimsel ihtiyaçlarını belirlemede de fayda sağlamaktadır (Bourke ve Mentis, 2010). Anlatı analizi ayrıca, klinik değerlendirmelerde çocukların bilişsel ve dil becerilerini analiz etmek için sıklıkla kullanılmaktadır. Bunun birçok sebebi bulunmaktadır. Westby’a (1989) göre, sözel anlatımlar yazılı anlatımlar arasında bir köprü görevi yapmaktadır. Anlatı değerlendirmesi için genellikle öykülerden faydalanılmaktadır. Öykü anlatma, çocukların sözel dil ve dinleme becerilerini desteklemektedir. Bu iki

¹ Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Türkiye, sonnurisitan@gmail.com

² Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Türkiye, ozcdogan@hacettepe.edu.tr

temel beceri okuma ve yazma becerilerinin desteklenmesi için büyük önem taşımaktadır. Öykü anlatma çocukların dili düzgün kullanmaları, sözcük dağarcıklarını geliştirme ve kelimeleri konuşma dilinde seçerek özenle kullanma becerileri açısından önemli bulunmuştur (Caulfield, 2000).

Stadler ve Ward (2005) anlatı becerilerinin önemini üç açıdan aşağıdaki gibi belirtmişlerdir. Bunlar;

- 1) Sözel dilin değerlendirilmesinde faydalı bir araçtır.
- 2) Sözel anlatılar okuma-yazma için köprü niteliğindedir.
- 3) Anlatılar, kavram gelişimiyle doğrudan ilişkilidir.

Anlatı becerilerinin zihinsel beceriler ve dil becerileri için gösterge niteliğinde olduğu düşünülmektedir. Anlatı becerileri ile ilgili tipik gelişim gösteren çocuklar ve özel gereksinimli çocuklar ile çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bishop ve Adams (1992) yaptıkları çalışmada özgül dil bozukluğu olan çocukların normal gelişim gösteren akranlarına nazaran anlatı becerilerinde gecikme olduğunu bulmuşlar, anlatı becerileri ile okuma becerileri arasında ilişki olduğunu saptamışlardır. Böylelikle anlatı becerileri özellikle dil problemi bulunan çocukların değerlendirilmesi ve müdahalesi için önemli bir araçtır.

Adams'a (2002) göre anlatılar ayrıca, çocukların dillerinin pragmatik açıdan değerlendirilmesinde ve dil problemleri olan çocukların belirlenmesinde büyük kolaylık sağlamaktadır. Anlatı yeteneklerini değerlendirmede sıklıkla yeniden anlatma (retell) yöntemi ya da olay içeren öykü oluşturma (story generation) yöntemi kullanılmaktadır. Kullanılan diğer yöntemler ise beceri ya da rutin olayları tanımlama, yazısız resimli kitaba bakarak öykü oluşturma ve kişisel deneyimlerini anlatmadır.

Anlatı analizi okul çağı çocuklarının akademik durumlarını belirlemede önemlidir. Çünkü öykü anlatma becerileri çocukların bilişsel süreç becerilerini anlamada ve akademik güçlüklerini belirlemede kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca öyküyü kavrama bilişsel gelişim için önemli belirleyicilerdendir. Çünkü anlatılar gelişimsel süreç içermektedir. Bu nedenle çocukların anlatılarına bakılarak gelişimsel düzeyleri anlaşılabilir (Renz, Lorch, Milich, Lemberger, Bodner ve Welsh, 2003).

Araştırmanın Amacı

Öykü anlatma bilgiyi düzenleme, planlama ve kendi kendini izleme becerilerini (yürütücü işlevler) gerektirmektedir. Ülkemizde anlatı analiziyle ilgili sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu nedenle bu araştırma; ilkökul 1.,2., ve 3. sınıfa devam eden çocukların öykü anlatma becerilerini anlatı analizine dayalı olarak değerlendirmek ve yaş ve cinsiyetler açısından karşılaştırma yapmaktır. Buna göre araştırma soruları şu şekildedir:

1. İlkokul 1.,2., ve 3. sınıfa devam eden çocukların öykü anlatma becerilerinde sınıflara (yaş) göre farklılık var mıdır?
2. İlkokul 1.,2., ve 3. sınıfa devam eden çocukların öykü anlatma becerilerinde cinsiyete göre farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Ankara İl Merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokulların 1., 2., ve 3. sınıflarına devam eden tipik gelişim gösteren çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örnekleme Ankara İli Kent merkezlerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 10 okul, tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Çalışma ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı'ndan uygulama için onay alınmıştır. Çalışmada, her okuldan 1. , 2. ve 3. sınıftan 4'er çocuk olmak üzere (her sınıftan 2 kız 2 erkek) toplam 120 çocuk çalışmaya katılmıştır. Bu çocuklar yine tesadüfi örnekleme yöntemi ile çalışmaya katılmak isteyen çocuklar arasından seçilmiştir. Seçilen çocukların kaynaştırma programına dahil olmadıkları ve akademik başarısızlıkları ve herhangi bir engel durumlarının bulunmadığı sınıf öğretmenleri tarafından onaylanmıştır. Veriler öğretim yılının Nisan-Mayıs aylarında toplanmıştır ve çalışmaya katılan tüm çocuklar okuma-yazma bilmektedir.

Araştırma Deseni

Bu araştırma betimsel ve karşılaştırmalı desende yürütülmüştür. Öğrencilerin öykü anlatma becerileri betimsel olarak incelenmiş, cinsiyet ve sınıflara göre dil becerileri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Yazısız Resimli Kitap: Bu çalışmada öykü kitabı olarak Mercer Mayer tarafından 1969 yılında yazılan "Frog Where Are You?" (Kurbağa neredesin?) adlı yazısız 24 sayfalık resimli kitaptan faydalanılmıştır. Bu kitap anlatı analizi ile ilgili çalışmalarda sıklıkla kullanılmıştır. Wigglesworth'un (1991) belirttiğine göre bu öykü ilk olarak Bamberg tarafından Almanca konuşan çocukların anlatılarını değerlendirmek üzere kullanılmıştır. Kitap içerik olarak çocukların anlatı becerilerini ve öyküyü düzenleme becerilerini değerlendirmek için uygun düzenededir. Bu öykü kitabı aynı zamanda dil kazanımı ve karşılaştırmalı dil çalışmalarında Slobin (1987, 1988) tarafından kullanılmıştır. Öykü, bir çocuk, onun köpeği ve evlerinden kaçan kurbağaları ile ilgilidir. Öyküde, çocuk ve köpek kurbağayı aramaya çıkarlar ve öyküde çocuk ile köpeğin başlarından geçen olaylar yer almaktadır.

Öykü Anlatma Değerlendirme Formu: Araştırmada öğrencilerin öykü anlatma becerilerini değerlendirmek amacıyla araştırmacı tarafından "Öykü Anlatma Değerlendirme Formu" geliştirilmiştir. Hazırlanan kontrol listesi ile ilgili olarak içerik geçerliği çalışması yapılmıştır. Bunun için "Öykü Anlatma Değerlendirme Formu" için beş uzmanın görüşüne başvurulmuş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu uzmanlar üniversitelerin psikoloji, yabancı diller ve özel eğitim bölümlerinde öğretim üyeleri olup, anlatı analizi ile ilgili çalışma yapan uzmanlardır.

Aracın İç Tutarlılık Çalışması: Geliştirilen aracın iç tutarlılık çalışması için verilerin çözümlenmesi SPSS 16.01 paket programı ve Office 2007/Excell programları ortamında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada güvenilirliğin saptanması için Kuder-Richardson 20 formülü kullanılarak, EXCELL programı ile analiz edilmiştir. Kuder Richardson 20 formülü, doğru cevaplara 1 puan, yanlış ve boş bırakılan maddelere 0 puan verilerek uygulanmakta olup, (Tekin, 2004) formülü şöyledir: $KR-20: r_s = n/n-1[1 - \sum p.q/s^2]q$

*Araca ilişkin Güvenirlik Hesaplaması Sonuçları:*116 maddeden oluşan ön deneme kontrol listesinin ilk analizinde madde güçlük indisi ve madde ayırıcılık gücü indisi düşük çıkan 19 madde kontrol listesinden çıkartılmıştır. Çıkarılan maddeler sırasıyla şöyledir; giriş bölümünde "öyküyü başlatan olay" kısmından 1 madde, gelişme bölümünde "karşılaşılan engellere karşı eylemler" kısmından 2 madde, sonuç kısmından 1 madde, hatalar kısmından 2, resimleri farklı isimlendirme kısmından 2 madde, değerlendirme soruları kısmından 3 soru ve bu soruların yanıtını oluşturan 8 maddedir. Kalan maddelerle yapılan ikinci analizden elde edilen sonuç Şekil 1'de yer almaktadır.

N	Madde Sayısı	KR-20 Güvenirlik Katsayısı
120	97	82.147

Şekil 1. Nihai Aracın Analizi

Aracın Bölümleri: Araştırmada çocukların anlattıkları öyküleri değerlendirmek amacıyla kullanılan “Öykü Anlatma Değerlendirme Formu ” toplam 97 maddeden oluşmaktadır. Kontrol listesi öykünün giriş, gelişme, sonuç, öyküyü kavrama, hatalar ve değerlendirme soruları kısımlarından oluşmaktadır. Bu bölümler dışında öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızı ile ilgili 15 madde bulunmaktadır.

Öykünün Biçim Analizi

Araştırmada çocukların öyküleri dil açısından aşağıdaki özellikler bakımından incelenmiştir.

- Öykü uzunluğu:** Bu bölümde çocukların anlattıkları öykülerden faydalanarak ile ilgili sayısal verileri içeren C Birim sayısı, basit sözcük sayısı, toplam sözcük sayısı, farklı sözcük sayısı, farklı sözcük oranı, toplam sözcük sayısı, tamamlanmış anlaşılır sözcük sayısı, farklı anlamlı sözcük oranı, tekrarlanan sözcük sayısı, tekrarlanan sözcük oranı maddeleri bulunmaktadır.
- Öykü anlatma hızı:** Bu bölümde; zaman (saniye), sözcük söyleme hızı, anlamlı sözcük kurma hızı, sözcük söyleme hızı, farklı sözcük söyleme hızı maddeleri bulunmaktadır.

Veri Toplama İşlemi

Araştırmanın veri toplama işlemi çocukla birlikte okul içinde bir odada yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından “*Kurbağa Neredesin? (Frog, where are you?)*” başlıklı kitap çalışmaya katılan tüm çocuklara verilerek, öykü kitabının bir çocuk, onun köpeği ve evlerinde besledikleri bir kurbağa ile ilgili olduğu söylenmiş, çocuktan önce kitabın tamamına bakması, kitabın resimlerini incelemesi, sonrasında kitaba bakarak öyküyü anlatması istenmiştir. Uygulama sırasında çocukların anlattıkları öyküler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi (Alt Başlık)

Araştırmada ses kayıt cihazına kaydedilen öyküler, araştırmacı tarafından dinlenerek yazıya aktarılmıştır. Başka bir uzman tarafından ses kayıtlarının % 30’u dinlenmiş ve gözlemciler arası güvenilirlik çalışması sonucunda fikir birliği; 0,9711 (ranj %86,9-100,0 arası) olarak bulunmuştur. Yazıya aktarılan öyküler araştırmacı tarafından “Öykü Anlatma Değerlendirme Formu”na göre değerlendirilmiştir. Başka bir uzman tarafından yazıya aktarılan öykülerin % 30’u kontrol listesine göre değerlendirilmiş ve gözlemciler arası güvenilirlik çalışması sonucunda fikir birliği 0,9913 (ranj %90,1-100,0) olarak bulunmuştur. Verilerin değerlendirilmesi için SPSS 16.01 paket programı kullanılmıştır.

Araştırma bulgularında örneklem grubunun (n=120) sınıflara ve cinsiyetlere göre öykü anlatma becerileri analiz edilmiştir. Öykünün giriş, gelişme, sonuç, öyküyü kavrama, hatalar ve değerlendirme sorularının sınıflara göre analizi için Ki-Kare testi kullanılmıştır. Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu’nun (2009) belirttiğine göre Ki-Kare testinde niteliksel olarak belirtilen veriler kullanılır. Öykü anlatma değerlendirme formunun bu kısımları “var-yok şeklinde” puanlandığından niteliksel veri özelliği taşımaktadır. Bu kısımdaki değerlendirmelerde 3 sınıf ve 2 tür puanlama (var-yok) olduğundan çok gözlü düzenler (2x3 düzeni) kullanılmıştır. Anlamlı farklılık çıkan maddeler için farklılığın nereden ileri geldiğini belirlemek üzere her madde için 1-2. sınıf karşılaştırması, 1-3. sınıf karşılaştırması, 2-3. sınıf karşılaştırması yani dört gözlü düzen (2x2 düzeni) uygulanmıştır.

Öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızı ile ilgili veriler nicel ve sürekli verilerden oluşmaktadır. Sınıflara göre bu değişkenlerin analizi için değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediği Levene Varyans Homojenliği Testi ile incelenmiştir. Tüm değişkenlerin dağılımı homojen olduğundan öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızına ilişkin verilerin değerlendirilmesi çoklu varyans analizi MANOVA ile yapılmıştır. Tabachnick ve Fidel’in (2001) belirttiğine göre çok değişkenli varyans analizi (MANOVA), birden çok bağımlı değişkenin dikkate alındığı çalışmalarda, bu değişkenlere ait grup ortalama vektörlerin karşılaştırılmasında kullanılmaktadır. Öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızı değişkenlerinde anlamlı çıkan değişkenler için farklılığın nereden kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır.

Bulgular

Bu araştırma; ilkököl 1.,2., ve 3. sınıfa devam eden çocukların öykü anlatma becerilerini anlatı analizine dayalı olarak değerlendirmek ve yaş ve cinsiyetler açısından karşılaştırma yapmak amacıyla planlanmıştır. Aşağıda araştırmaya ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 1. Öykünün Giriş, Gelişme ve Sonuç Bölümlerini Anlatma Becerilerinin Ki-Kare Sonuçları

Öykü Bölümleri	Cinsiyet		1-2		Sınıf		2-3	
	X ²	p	X ²	p	X ²	p	X ²	p
Giriş Bölümü								
Kişi ve yer tanıtımı	7.17	0.007*	2.00	0.368	2.63	0.267	1.154	0.562
Kurbağanın konumu	12.85	0.000*	1.829	0.176	0.72	0.697	5.13	0.077
Zamanı belirtme	0.34	0.559	0.503	0.318	6.146	0.013*	3.208	0.073
Öyküyü başlatan olay	1.26	0.260	2.299	0.319	6.818	0.033*	1.829	0.176
Plan/Amaç	1.00	0.315	4.05	0.132	2.01	0.365	2.85	0.240
İçsel Tepki	0.88	0.346	0.30	0.259	4.33	0.115	4.05	0.132
Gelişme Bölümü								
Arama eylemi	0.19	0.658	2.05	0.359	6.241	0.012*	0.065	0.799
Karşılaşılan engeller	0.03	0.855	7.168	0.007*	1.920	0.166	2.296	0.130
Girişimde bulunma	0.40	0.522	3.117	0.077	6.150	0.046*	3.117	0.077
Sonuç Bölümü								
Sonuç olayı	0.08	0.769	0.058	0.809	9.928	0.002*	8.658	0.003*
Sonuç içsel tepki	1.00	0.315	2.01	0.365	2.24	0.32	2.88	0.236

* p<0,05

Tablo 1'e göre öykünün giriş, gelişme ve sonuç kısımlarında sınıflara ve cinsiyete göre farklılıklar incelenmiş ve anlamlı çıkan maddelerin ikili karşılaştırması yapılmıştır. Buna göre; öykünün giriş bölümünde zamanı belirtme ve öyküyü başlatan olayı söylemede, gelişme bölümünde, arama eylemi ve girişimde bulunma için 1. ve 3. sınıflar arasında 3. sınıflar lehine bir farklılık bulunmuştur. Öykünün gelişme bölümünde karşılaşılan engelleri söylemede 1. ve 2. sınıflar arasında anlamlı farklılık çıkmıştır. 2. ve 3. sınıflar arasında farklılık bulunmazken 2. sınıflar 1. sınıflara göre detay bilgileri söylemede daha başarılı olmuşlardır. Öykünün sonuç kısmı için sonuç olayını söyleme konusunda 3. sınıflar 1 ve 2. sınıflara göre daha başarılı olmuşlar ve bu fark anlamlı çıkmıştır (p<0,05). Cinsiyetlere göre farklılık sadece öykünün giriş bölümünde farklılık çıkmıştır. Buna göre kişi ve yer tanıtımı ve kurbağanın konumunu belirtmede kız çocuklarının daha fazla betimleme yaptığı bulunmuştur (p<0,05).

Tablo 2. Öyküyü Kavrama ve Hatalar Bölümlerinin Ki-Kare Sonuçları

	Cinsiyet		1-2		Sınıf		2-3	
	X ²	p	X ²	p	X ²	p	X ²	p
Öyküyü Kavrama								
Olayları tanımlama	0.53	0.464	2.18	0.335	1.31	0.518	3.88	0.143
Öyküdeki karakterlerin karşılaştığı engelleri tanımlama	4.10	0.043*	4.02	0.134	2.37	0.305	2.01	0.365
Öyküdeki ayrıntıları fark etme	0.04	0.827	1.38	0.500	0.45	0.796	0.28	0.866
Hatalar								
Olay sıralama	-	-	-	-	-	-	-	-
Farklı yorumlama	0.43	0.509	0.21	0.897	1.01	0.604	1.90	0.168
Değiştirme	0.28	0.591	0.04	0.838	1.01	0.604	0.00	1.000
Konudan uzaklaşma	2.03	0.154	1.01	0.604	0.45	0.796	0.21	0.897
Resimleri farklı isimlendirme	1.31	0.251	1.00	0.606	2.03	0.154	0.28	0.591

* p<0.05

Tablo 2'ye göre öyküyü kavrama ve hatalar bölümünde sınıflar arasında farklılık çıkmamıştır. Tüm çocukların (%100.0) olay sıralamada başarılı oldukları bulunmuştur. Öykü anlatım sırasında öyküde karşılaşılan engelleri söylemede cinsiyetler arasında erkek çocuklar lehine bir farklılık çıkmıştır (p<0.05).

Tablo 3'e göre değerlendirme soruları bölümünde cinsiyetler arasında farklılık sadece karşılaşılan engelleri tanımlamada çıkmıştır. Kızlar erkek çocuklara göre öykü hakkında sorulan sorularda bu kısımda daha başarılı olmuştur. Sınıflara göre bakacak olursak, öyküye isim verme konusunda 1. sınıflar diğer sınıflara göre daha az başarılı olmuş, 2. ve 3. Sınıfların tamamı öyküye isim bulmuşlardır. Öyküdeki kişileri söylemede tüm sınıflar arasında fark çıkmış, sınıf seviyesi yükseldikçe öyküdeki kişileri hatırlamanın daha fazla olduğu saptanmıştır. Eylemleri tanımlamada ve kurbağayı arama yerlerini söylemede 1. sınıflar diğer sınıflara göre daha az başarılı olmuştur. Karşılaşılan engelleri tanımlamada 3. sınıflar lehine 1. ve 3. sınıflar arasında farklılık çıkmıştır ($p<0.05$).

Tablo 3. Değerlendirme Soruları Bölümünün Ki-Kare Sonuçları

Değerlendirme Soruları	Cinsiyet		Sınıf					
			1-2		1-3		2-3	
	X ²	p	X ²	p	X ²	p	X ²	p
Öyküye isim verme	0.00	1.000	6.486	0.011*	6.486	0.011*	-	-
Öyküdeki kişileri söyleme	3.34	0.067	5.013	0.025*	19.527	0.000*	5.591	0.018*
Öyküyü başlatan olayı tanımlama	0.03	0.853	3.58	0.166	0.08	0.958	2.07	0.354
Kurbağa kaçınca çocukla köpeğin eylemlerini tanımlama	-	-	12.832	0.000*	16.200	0.000*	0.238	0.626
Kurbağayı arama yerlerini söyleme	1.00	0.315	12.832	0.000*	16.200	0.000*	0.238	0.626
Karşılaşılan engelleri tanımlama	6.31	0.012*	5.342	0.069	6.486	0.039*	1.013	0.314
Çocuğun duyguları (giriş bölümü)	0.03	0.852	-	-	-	-	-	-
Çocuğun duyguları (sonuç bölümü)	-	-	-	-	-	-	-	-
Kurbağanın kaçış sebebini söyleme	-	-	-	-	-	-	-	-

* $p<0.05$

Levene Varyans Homojenliği Testi sonucunda tüm değişkenler homojen olduğundan ($p>0.05$) öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızına ilişkin puanları üzerinde MANOVA yapılmıştır. Buna göre sonuçlar öğrencilerin sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (λ)=0.627. $F(15, 103)=1.80$. $p=0.019<.01$]. Öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızı değişkenlerinde sınıflara göre anlamlı çıkan değişkenler için farklılığın nereden kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi değerleri bulunmuştur. Buna göre; C birim sayısı, sözcük söyleme hızı ve farklı sözcük söyleme hızı maddeleri için fark yaratan grubun 1. sınıf olduğu belirlenmiştir. 1. sınıfların C birim sayısı ortalamasının 2. ve 3. sınıflara göre daha düşük olduğu saptanmış. Bu maddeler için 2. ve 3. sınıflar arasında farklılık çıkmamıştır. Basit sözce sayısı için farklılık 1 ve 2. sınıflar arasında çıkmıştır. 1. sınıfların 2. sınıflara göre basit sözce sayılarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Diğer değişkenler; toplam sözcük sayısı, farklı sözcük sayısı, farklı sözcük oranı, toplam sözce sayısı, tamamlanmış anlaşılır sözce sayısı, farklı anlamlı sözce oranı, tekrarlanan sözcük sayısı, tekrarlanan sözcük oranı, zaman (saniye), sözce söyleme hızı ve anlamlı sözce kurma hızı arasında sınıflar arasında farklılık çıkmamıştır Tablo 3'e göre değerlendirme soruları bölümünde cinsiyetler arasında farklılık sadece karşılaşılan engelleri tanımlamada çıkmıştır. Kızlar erkek çocuklara göre öykü hakkında sorulan sorularda bu kısımda daha başarılı olmuştur. Sınıflara göre bakacak olursak, öyküye isim verme konusunda 1. sınıflar diğer sınıflara göre daha az başarılı olmuş, 2. ve 3. sınıfların tamamı öyküye isim bulmuşlardır. Öyküdeki kişileri söylemede tüm sınıflar arasında fark çıkmış, sınıf seviyesi yükseldikçe öyküdeki kişileri hatırlamanın daha fazla olduğu saptanmıştır. Eylemleri tanımlamada ve kurbağayı arama yerlerini söylemede 1. sınıflar diğer sınıflara göre daha az başarılı olmuştur. Karşılaşılan engelleri tanımlamada 3. sınıflar lehine 1. ve 3. sınıflar arasında farklılık çıkmıştır ($p<0.05$).

Tablo 4. Öykü Uzunluğu ve Öykü Anlatma Hızlarının Sınıflara Göre Karşılaştırılmasında Scheffe Testi Sonuçları

Bağımlı değişkenler	Sınıflar		Mean	Std. Error	p
C birim sayısı	Birinci sınıf	ikinci sınıf	-4.8000*	1.38403	0.003*
		üçüncü sınıf	-4.2750*	1.38403	0.010*
	ikinci sınıf	üçüncü sınıf	.5250	1.38403	0.931
Basit sözcük sayısı	Birinci sınıf	ikinci sınıf	8.6750*	2.93994	0.015*
		üçüncü sınıf	7.0000	2.93994	0.063
	ikinci sınıf	üçüncü sınıf	-1.6750	2.93994	0.850
Sözcük söyleme hızı	Birinci sınıf	ikinci sınıf	-11.6925*	2.95031	0.001*
		üçüncü sınıf	-13.9400*	2.95031	0.000*
	ikinci sınıf	üçüncü sınıf	-2.2475	2.95031	0.749
Farklı sözcük söyleme hızı	Birinci sınıf	ikinci sınıf	-5.1750*	1.32791	0.001*
		üçüncü sınıf	-6.3775*	1.32791	0.000*
	ikinci sınıf	üçüncü sınıf	-1.2025	1.32791	0.665

* p<0.05

Tüm değişkenlerin dağılımı homojen olduğundan öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızına ilişkin verilere çoklu varyans analizi MANOVA yapılmıştır. MANOVA sonuçları çocukların cinsiyetleri açısından anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (λ) =0.875. F (15. 104)=0.98. p=0.474>.01]. Buna göre: öyküdeki basit sözcük sayısı (F (1. 118)= 5.799. p=0.018<0.05), toplam sözcük sayısı (F (1. 118)= 5.429. p=0.022<0.05) ve tamamlanmış anlaşılır sözcük sayısı (F (1. 118)= 6.583. p=0.012<0.05) değişkenlerine göre kızlar lehine 0.05 düzeyinde anlamlı farklılık görülmektedir. Diğer değişkenlere bakıldığında; C birim sayısı, toplam sözcük sayısı, farklı sözcük sayısı, farklı sözcük oranı, farklı anlamlı sözcük oranı, tekrarlanan sözcük sayısı, tekrarlanan sözcük oranı, zaman (saniye), sözcük söyleme hızı, anlamlı sözcük kurma hızı, sözcük söyleme hızı, farklı sözcük söyleme hızı maddeleri arasında kızlar ve erkekler açısından anlamlı farklılıkların olmadığı söylenebilir (p<0.05).

Tablo 5. Öykü Uzunluğu ve Öykü Anlatma Hızının Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılmasında Anlamlı Çıkan Maddelerin MANOVA Sonuçları

Öykü Uzunluğu	Gruplar	n	X	S	sd	F	P
Basit Sözcük Sayısı	Kız	60	33.75	15.51	1-118	5.799	0.018*
	Erkek	60	27.90	10.64			
Toplam sözcük sayısı	Kız	60	47.95	14.61	1-118	5.429	0.022*
	Erkek	60	42.01	13.25			
Tamamlanmış anlaşılır sözcük sayısı	Kız	60	44.76	13.28	1-118	6.583	0.012*
	Erkek	60	38.81	13.28			
	Erkek	60	25.58	7.33			

* p<0.05

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

İlkokul 1.,2., ve 3. sınıfa devam eden çocukların öykü anlatma becerilerini değerlendiren bu çalışmada; öykünün giriş, gelişme ve sonuç kısımlarında sınıflara ve cinsiyete göre farklılıklar incelenmiş ve anlamlı çıkan maddelerin ikili karşılaştırması yapılmıştır. Buna göre; öykünün giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde 3. sınıf öğrencileri 1. ve 2. sınıflara göre daha iyi betimlemeler yapmıştır.

Araştırma bulgularını destekleyen çalışmalardan biri Wigglesworth'un (1991) yaptığı çalışmadır. Bu çalışma 4, 6, 8, 10 yaş grubundaki çocuklarla "Kurbağa Neredesin?" kitabını kullanarak yapılmış ve öykünün giriş kısmında tüm yaş grupları için en fazla tanıtılan karakterin erkek çocuk olduğu, köpeğin tanımının fazla yapılmadığı, özellikle küçük yaş grubunun köpek tanıtımını daha az yaptıkları bulunmuştur.

Cameron ve Wang (1999) 4-6 ve 8 yaşlarındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada öykünün başlangıç kısmındaki ifadelerin yaşla birlikte arttığını bulmuşlardır. Yine Roth ve Spekman (1986) ve John (2001) öykü bölümlerindeki olay sayılarında yaşa göre farklılık olduğunu, büyük yaş grubundaki çocukların öykü bölümlerindeki olayları tanımlamada küçük yaşa göre daha başarılı olduklarını bulmuşlardır.

Öykünün giriş kısmı, öyküdeki kişi, zaman, yer tanıtımı, öyküyü başlatan olay, içsel tepki ve plan/amaç kısımları bulunmaktadır. Giriş bölümü genel hatlarıyla öykünün ana çatısının oluşturulmasıyla ilgilidir. Bu bölüm öykünün planlanmasının yapıldığı, öyküdeki temel bileşenlerin tanımlandığı bölümdür. Bu nedenle bu tür becerilerle ilgili yaşın etkili olduğu, yaşla birlikte bu tür düzenleme becerilerinin arttığı söylenebilmektedir.

Cinsiyetlere göre farklılık sadece öykünün giriş bölümünde çıkmıştır. Buna göre kişi ve yer tanıtımı ve kurbağanın konumunu belirtmede kız çocuklarının daha fazla betimleme yaptığı bulunmuştur. Greenhalgh ve Strong (2001) yaptıkları çalışmada 7-10 yaş grubu çocukların cinsiyete göre öykü anlatma becerileri arasında farklılık bulmamışlardır. Bu sonuçlar araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Benzer olarak Gow (1986) uzunlamasına yaptığı çalışmada erkek çocukların dil becerilerinin kelime sayısı ve dilin anlamsal boyutunda daha başarılı olduklarını, ancak temel dil becerilerinde kız çocuklarının daha başarılı olduklarını bu nedenle de okuma becerilerinin daha iyi olduğunu bulmuştur. John, Lui ve Tannock'un (2003) yaptığı çalışmada öykünün giriş, gelişme, sonuç ve öyküyü kavrama bölümlerinde cinsiyete dayalı farklılık bulmamışlar ancak öykü ile ilgili yorum sorularında kızların daha başarılı olduklarını bulmuşlardır. Yine Horgan (1976) kız çocuklarının sözel dil üretimlerinin erkek çocuklara göre daha fazla olduğunu bulmuş, konuşma sırasında daha az hata yaptıklarını belirtmiştir.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre öykünün temel çatısını oluşturan ve düzenleme becerileriyle ilgili olduğu düşünülen giriş bölümünde kız çocuklarının genel olarak daha başarılı oldukları düşünülmektedir. Yapılan çalışmada öyküyle ilgili bazı detay bilgiler dışında cinsiyetler arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır. Detay bilgileri ifade etmede kız çocukları erkek çocuklara göre daha başarılı olmuşlardır. Genel olarak kız çocuklarının sözel belleklerinin daha iyi olduğu söylenebilir.

Öyküyü kavrama ve hatalar bölümünde sınıflar arasında farklılık çıkmamıştır. Tüm çocukların olay sıralamada başarılı oldukları bulunmuştur. Araştırma bulgularına benzer olarak Greenhalgh ve Strong (2001) ve Kaderavek, Gillam, Ukrainetz, Justice ve Eisenberg (2004) yaptıkları çalışmada yaşa göre çocukların öykü anlatma becerileri arasında farklılık bulmamışlardır. John (2001) yaptığı çalışmada öykü anlatma sırasındaki hata yapmanın yaşla birlikte azaldığını belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre bu yaş grubundaki çocukların resimlere bakarak öykü anlattıkları için olay sıralama hatası yapmadıkları, konudan uzaklaşma, değiştirme ve farklı yorumlama hatasını az sayıda çocuğun yaptığı bulunmuştur. Bu bölümde öykü anlatım sırasında detay bilgi verme konusunda erkek çocuklar lehine bir farklılık çıkmıştır. Kaderavek, Gillam, Ukrainetz, Justice ve Eisenberg (2004) 5-11 yaş grubundaki çocukların öykü üretmelerinde kız çocuklarının daha başarılı olduklarını bulmuşlardır.

John, Lui ve Tannock'un (2003) yaptığı çalışmada öyküyü kavrama bölümlerinde cinsiyete dayalı farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmada kız çocukları giriş bölümünde daha fazla detay bilgi verirken erkek çocukların gelişme bölümüne daha fazla odaklandıkları söylenebilir.

Öyküyle ilgili değerlendirme soruları bölümünde yine öyküdeki detay içeren maddelerde yaşla birlikte başarı oranının da arttığı görülmüştür. 7 yaş grubundaki çocukların diğer yaş grubundaki çocuklara göre daha az başarılı oldukları saptanmıştır. John, Lui ve Tannock (2003) yaptıkları çalışmada öykü ile ilgili sorulara cevap vermede yaşla birlikte artış olduğunu bulmuşlardır. Bu sonuçların araştırma bulgularını desteklediği görülmektedir.

Değerlendirme soruları bölümünde cinsiyetler arasında farklılık sadece karşılaşılan engelleri tanımlamada çıkmıştır. Yine öykü ile ilgili detay içeren bilgilerde kızlar erkek çocuklara göre daha başarılı olmuştur. Benzer olarak John (2001) yaptığı çalışmada yorum sorularına cevap vermede kız çocuklarının daha başarılı olduğunu bulmuştur. Bu bulgular araştırma bulgusuyla örtüşmektedir.

Yapılan çalışmada çocukların dil becerileri biçimsel olarak ele alınmıştır. Öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızı yaşlara göre karşılaştırılmıştır. Buna göre; basit sözce sayısı, karmaşık cümle sayısı (C birim), sözcük söyleme hızı ve farklı sözcük söyleme hızı açısından yaşlara göre farklılık olduğu saptanmıştır.

Greenhalgh ve Strong (2001) yaptıkları çalışmada yaşla birlikte karmaşık cümle sayısında artış olduğunu ancak bu artışın 7-10 yaş grubundaki çocuklar için anlamlı farklılık oluşturmadığını belirtmişlerdir. Buna zıt olarak, İpek ve Bilgin (2007) yaptığı çalışmada, 1. ve 3. sınıflar arasında kelime dağarcıkları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sınıf düzeyi yükseldikçe çocukların kelime dağarcığı sayısı da artmaktadır. Acarlar (2005) yaşla birlikte sözcük kullanımında artış olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Roth ve Spekman (1986) bağlaçlı cümle kullanımının yaşla birlikte artış gösterdiğini bulmuşlardır.

Sturm ve Seery (2007) yaptıkları çalışmada 7-11 yaş grubundaki çocukların konuşma hızlarına bakmışlar ve 7 yaş grubundaki çocukların 9 ve 11 yaşa göre daha yavaş konuştuklarını, toplam sözcük sayılarının, sözcük ve sözce söyleme hızlarının daha yavaş olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Dil yapısı açısından çocukların bağlaçlı cümle kullanımının ve konuşma hızlarının yaşla birlikte geliştiği söylenebilmektedir.

Öykü uzunluğu ve öykü anlatma hızları, basit sözce sayısı, toplam sözce sayısı ve tamamlanmış anlaşılır sözce sayısı değişkenlerinde kızların daha başarılı oldukları saptanmıştır. Diğer değişkenlere bakıldığında kızlar ve erkekler açısından fark olmadığı söylenebilir.

Öykü anlatma hızı ve öykü uzunluğu ile ilgili olarak cinsiyetler arasındaki farklılığı inceleyen çok fazla çalışma bulunmamaktadır. John, Lui ve Tannock (2003) yaptıkları çalışmada öykü anlatma hızı ve öykü uzunluğu, kullanılan kelime sayıları açısından cinsiyete göre farklılık olmadığını bulmuşlardır.

Ancak Sturm ve Seery (2007) yaptıkları çalışmada 7-11 yaş grubundaki çocukların konuşma hızlarına bakmışlar ve kız çocuklarının daha hızlı konuştuklarını ve sözcük sayılarının daha fazla olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre kız ve erkek çocuklar arasında konuşma hızları açısından fark olmadığı söylenebilmektedir. Öykü uzunluğunda ise sadece sözce sayılarında ve tamamlanmış anlaşılır sözce sayısında kız çocuklarının erkek çocuklardan daha üstün çıkmasının, kız çocuklarının sözel dil üretimlerinin daha fazla olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına bakılacak olursa, yaşla birlikte öykü anlatma becerilerinin geliştiği söylenebilmektedir. Öyküyü kavrama konusunda çocukların yaşa ve cinsiyete göre genellikle benzer oranlarda başarılı oldukları saptanmıştır. Detay bilgilerde yaşla birlikte artış olduğu ve kız çocuklarının giriş, erkek çocuklarının gelişme bölümünde daha başarılı oldukları saptanmıştır. Genel olarak yaş ve cinsiyete dayalı olarak dil becerilerinde 1.,2., ve 3. sınıflar arasında büyük farklılıklar olmadığı söylenebilmektedir.

Bamberg (1977a) birçok anlatı analizi yaklaşımını incelemiş ve bu analizin eğitimsel ve klinik amaçlar için araştırmalarda kullanılmasının gerekli olduğunu söylemiştir. Çünkü anlatılar bireylerin sadece dil yapılarını değil bilişsel yapılarını da kapsamaktadır. Eğitimsel ortamlar için akademik becerilerin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadırlar. Okul ncesi, 1-2. sınıf çocuklarının okuma yeteneklerinin n belirleyicisi, 3. sınıf çocuklarının ise okuduğunu anlama becerilerinin n belirleyicisi olduğu belirtilmiştir (Akt. Silliman ve Champion, 2002). Bu nedenle eğitimsel amaçlar için anlatı analizi araçlarının sıklıkla kullanılması gerekmektedir. Ancak kullanılacak araçların uygulanan kültür için de uygun olması bir diğer önemli konudur. Özellikle hem okul öncesi hem de ilkokul çağında olan çocukların dil ve bilişsel gelişim özelliklerinin belirlenmesi ve gelişimsel ihtiyaçlarının saptanması için bu yöntemin kullanılarak bilimsel çalışmalar yapılması, elde edilen sonuçlara göre de eğitimsel düzenlemelerin yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Acarlar, F. (2005). Türkçe ediniminde gelişimsel özelliklerin dil örneği ölçümleri açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 61-74.
- Adams, C. (2002). Practitioner review: The assessment of language pragmatics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43, 973-987.
- Bishop, D. V. M. ve Adams, C. (1992). Comprehension problems in children with specific language impairment: literal and inferential meaning. *Journal of Speech and Hearing Research*, 35, 119-129.
- Bourke, R. ve Mentis, M. (2010). Research and evaluation of narrative assessment and curriculum exemplars for students with special education needs. "Massey University Center for Educational Development, Final Report". [Online]: Retrieved on 22-June-2011, at URL: [http://assessment.tki.org.nz/content/download/2414/18585/version/1/file/Research+and+Evaluation+of+Narrative+Assessment+\(2010\).pdf](http://assessment.tki.org.nz/content/download/2414/18585/version/1/file/Research+and+Evaluation+of+Narrative+Assessment+(2010).pdf).
- Cameron, C. A. ve Wang, M. (1999). Frog where are you? Children's narrative expression over the telephone. *Discourse Process*, 28(3), 217-236.
- Caulfield, J. (2000). *The storytelling club: A narrative study of children and teachers as storytellers*. (Doctoral dissertation). University of Toronto. Dissertation Abstracts International, 61, 4273A. Dissertations & Theses: Full Text. ProQuest.
- Greenhalgh, K. S. ve Strong, C., J. (2001). Literate language features in spoken narratives of children with typical language and children with language impairments. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 32, 114-121.
- Gow, D. (1986). A Longitudinal Investigation of Gender Differences in Language and Reading Development. *First Language*, 6(17), 81-110.
- Heilmann, J., Miller, J. F. ve Nockerts, A. (2010). Sensitivity of narrative organization measures using narrative retells produced by young school-age children. *Language Testing*, 27(4), 603-626.
- Horgan, D. (1976). *Sex Differences in Early Language Development*. Midwestern Psychological Association, Chihago Illionis, May 6-8, 1976. Reprts, Eric ED136143.
- İpek, N. ve Bilgin, A. (2007). İlköğretim Çağı Çocuklarında Kelime Dağarcığı Gelişimi. *İlköğretim Online*, 6(3), 344-365, 2007. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 20.11.2009 tarihinde erişilmiştir.
- John, F. C. S. (2001). *Story retelling and attention deficit hyperactivity disorder*. (Master's of Arts Thesis). Education of the University of Toronto Department of Human Development and Applied Psychology Ontario Institute for Studies in, Toronto.
- John, F. C., S., Lui, M. ve Tannock, R. (2003). Children's story retelling and comprehension using a new narrative resource. *Canadian Journal of School Psychology*, 8(1/2), 91-113.
- Kaderavek, N., J. Gillam, R., B., Ukrainetz, T. A. Justice, M., L. ve Eisenberg, N. S. (2004). School-age children's self-assessment of oral narrative production. *Communication Disorders Quarterly*, 26(1), 37-48.
- Mayer, M. (1969). *Frog where are you? Dial books for young readers*. New York: A Division of Penguin Putnam Inc.
- Renz, K., Lorch, E., P., Milich, R., Lemberger, C., Bodner, A. ve Welsh, R. (2003). Online story representation in boys with attention deficit hyperactivity disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31, 93-104.
- Roth, P. F. ve Spekman, N., J. (1986). Narrative discourse: Spontaneously generated stories of learning disabled and normally achieving students. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 51, 008-023.
- Silliman, R. E. ve Champion, T. (2002). Three dilemmas in cross-cultural narrative analysis: Introduction to the special issue. *Linguistics and Education*. 13(2), 143-150.

- Stadler, M. A. ve Ward, C., G. (2005). Supporting the narative development of young children. *Early Childhood Education Journal*, 33(2), 73-80.
- Sturm, A. J. ve Seery, H. C. (2007). Speech and articulatory rates of school-age children in conversation and narrative contexts. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 38, 47-59.
- Sümbüloğlu, K. ve Sümbüloğlu, V. (2009). *Biyoistatistik*. (13. Baskı) Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Tabachnick B. G. ve Fidell L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. (p.1008). (5th ed.) Needham Heights, MA, NewYork: Ally and Bacon.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. (17. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Topbaş, S. (2005). *Dil ve Kavram Gelişimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Westby, C. E. (1989). Assessing and remediating text comprehension problems. In Kamhi, A.G., and Catts, H.W. (Eds.) *Reading disabilities: A developmental language perspective* (pp. 199-259). Boston: College-Hill.
- Wigglesworth, J. (1991). Referent tracking strategies of young children in extended narrative discourse. *La Trobe Working Papers in Lingusitics*, 4, 119-137.